

Изявление

Изявление 04/2022 относно избора на формат за цифрово евро от гледна точка на неприкосновеността на личния живот и защитата на данните

Прието на 10 октомври 2022 г.

Европейският комитет по защита на данните (ЕКЗД) прие следното изявление:

През юли 2021 г. Европейската централна банка (ЕЦБ) реши да започне 24-месечен етап на проучване относно евентуално цифрово евро, като целта е, ако резултата от изследването е положителен, еврото да бъде емитирано две или три години след това¹.

С оглед на евентуалните големи рискове за основните права и свободи на европейските граждани, които биха могли да възникнат при осъществяването на такъв проект, ЕКЗД публикува писмо², в което припомни принципа на неприкосновеност на личния живот и защита на данните още при проектирането и по подразбиране и предложи да съдейства с насоки по темата по време на етапа на проучване. След положителния отговор на ЕЦБ, ЕКЗД започна експертни срещи с длъжностното лице по защита на данните и оперативния екип за цифровото евро, които бяха много полезни за по-доброто разбиране на проекта. Този обмен даде възможност на ЕКЗД да предоставя редовно обратна информация на оперативния екип на ЕЦБ относно последиците от проекта за политиките по неприкосновеността на личния живот и защитата на данните.

През февруари 2022 г. Европейската комисия (Комисията) обяви намерението си да представи проект на законодателен инструмент на ЕС в подкрепа на въвеждането на цифровото евро в правото на ЕС през 2023 г.³ През 2021 г. и 2022 г. Еврогрупата проведе няколко тематични обсъждания относно основните аспекти на проекта, свързани с политиките, включително неприкосновеността на личния живот и защитата на личните данни.

¹ За повече информация вж. [Често задавани въпроси относно цифровото евро \(europa.eu\)](https://europa.eu), въпрос 8.

² https://edpb.europa.eu/system/files/2021-07/edpb_letter_out_2021_0111-digitaleuro-toecb_en_1.pdf

³ Писмо за намеренията във връзка с речта за състоянието на Съюза, публикувано от Европейската комисия https://state-of-the-union.ec.europa.eu/system/files/2022-09/SOTEU_2022_Letter_of_Intent_EN_0.pdf

Неотдавна Управителният съвет на ЕЦБ предприе стъпки във връзка с първата подгрупа от решенията относно формата на еврото, още на етапа на проучване, по-специално относно онлайн/офлайн наличността на цифровото евро, нивото на неприкосновеност на данните и механизмите за предаване, и с оглед на това ЕКЗД желае да припомни писмено предоставените насоки и изразената през последната година позиция.

Неприкосновеност на личния живот и защита на данните още при проектирането и по подразбиране

Като предварителен коментар ЕКЗД припомня¹, че въвеждането на много висок стандарт за неприкосновеност на личния живот и защита на данните в съответствие с обществените очаквания, изразени от гражданите, е от основно значение за спечелването на доверието на европейците в бъдещото цифрово евро и представлява ключов фактор за успеха на проекта. В сравнение с физическите пари в брой и техните предимства по отношение на неприкосновеността на личния живот и свободите, отличителната характеристика на предложението за цифрово евро в една вече силно конкурентна и ефективна среда на плащания със сигурност ще бъде неговото високо равнище на неприкосновеност на личния живот, което публичният сектор трябва да осигури и което ще бъде решаващ стимул за приемането му от гражданите на ЕС. Поради това, цифровото евро следва да бъде проектирано с възможно най-голямо сходство с физическите пари в брой.

Според ЕКЗД, за да бъдат изпълнени принципите на неприкосновеност на личния живот и защита на данните още при проектирането и по подразбиране в съответствие с действащите разпоредби за неприкосновеността на личния живот и защитата на данните, на етапа на проучване следва да се обмислят различни технологични решения, било то налични или които могат да се осигурят в разумен срок, за да може да се направи сравнение между различните проектни решения от гледна точка на неприкосновеността на личния живот и защитата на данните. В тази връзка изборът на формат от ЕЦБ следва да се основава на документирана оценка на въздействието на всички съответни рискове, като се даде приоритет на иновативни технологии за повишаване на неприкосновеността на личния живот (като например електронни пари в брой, доказателство за нулево знание).

Към този момент от етапа на проучване Управителният съвет на ЕЦБ одобри варианти на формат с оглед на неприкосновеността на личния живот и защитата на данните въз основа на естеството на валидиране на трансакциите и вида на използване (онлайн или офлайн) на цифровото евро, както е отразено в документите, представени от ЕЦБ в консултацията със заинтересованите страни⁴. Тези варианти бяха потвърдени от *доклада на ЕЦБ за напредъка през етапа на проучване на цифровото евро*, който беше публикуван неотдавна⁵.

⁴https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/investigation/governance/shared/files/ecb.degov220504_fou_nndesignoptions.en.pdf?6350327ade6044017df4df0a8812b7dc

⁵https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/investigation/profuse/shared/files/dedocs/ecb.dedocs220929.en.pdf; страници 5—8.

Предотвратяване на систематичното валидиране и проследяване на трансакции

ЕКЗД отбелязва, че избраният от ЕЦБ базов сценарий предвижда разработването на форма на цифрово евро, която ще бъде налична онлайн, и валидирането на трансакции от трета страна⁵. Този избор на формат ще осигури пълна прозрачност на някои лични данни (включително данни за трансакции) за третата страна за целите на борбата с изпирането на пари/финансирането на тероризма. Въвеждането на офлайн режим с частни трансакции и холдинги за безконтактни плащания с по-ниска стойност и на подход на „селективна неприкосновеност“⁵ за онлайн режима, при който само трансакции с висока стойност ще подлежат на проверки за целите на борбата с изпирането на пари/ финансирането на тероризма, е описано като „надхвърляне на базовия сценарий“ и се нуждае от допълнително проучване.

За да се изпълнят целите на политиката, залегнали в членове 7 и 8 от Хартата на основните права на Европейския съюз, и да се постигне високият стандарт за неприкосновеност на личния живот, който единствено публичният сектор може да предложи, може невинаги да е целесъобразно да се предвиди валидиране на трансакциите от трета страна. По правило регулаторните проверки, ако са необходими, следва да се извършват впоследствие и целенасочено, при наличието на конкретен риск от изпиране на пари/финансиране на тероризма. Валидирането на всяка трансакция в цифрови евро може да не е в съответствие с принципите на необходимост и пропорционалност във връзка със защитата на данните съгласно практиката на Съда на ЕС⁶.

Праг на защита на неприкосновеността на личния живот офлайн и онлайн

В този случай ЕКЗД предлага в базовия сценарий да се въведе „праг на защита на неприкосновеността на личния живот“ и за двата режима — офлайн и онлайн, който ще се изразява като стойност на трансакция, под която не може да се извършва проследяване на трансакциите. Това ще даде на гражданите увереност в неприкосновеността на ежедневните плащания в цифрови евро и ще отразява ниския риск по отношение на изпирането на пари/финансирането на тероризма. Тази липса на проследяване означава, че трансакциите с ниска стойност не подлежат на проверки и не се записват в счетоводните документи на посредника.

Освен това ЕКЗД препоръчва цифровото евро да бъде проектирано така, че да се доближава възможно най-много до партньорски режим, наличен офлайн и онлайн, за разлика от режим, основан на профил. Ако за функционирането на цифровото евро е необходим профил, ЕКЗД би препоръчал да се проучи дали и как неговото функциониране би могло да намали взаимосвързаността с банкови сметки или сметки за електронни пари в момента, в който потребителите депозират или презареждат цифровия си портфейл в евро, както е понастоящем случаят с АТМ⁷.

Необходимост от специална регулаторна уредба

⁶ Вж. по-конкретно: La Quadrature du Net и други (Дело C-511/18, решение, произнесено на 6 октомври 2020 г.), ECLI:EU:C:2020:791; Tele2 Sverige AB (Дело C-203/15, решение, произнесено на 21 декември 2016 г.), ECLI:EU:C:2016:970; Ministerio Fiscal (Дело C-207/16, решение, произнесено на 2 октомври 2018 г.), ECLI:EU:C:2018:788.

⁷ Терминални устройства или банкомати, използвани за теглене на пари в брой.

Освен това, ЕКЗД препоръчва да се изготви специална правна уредба за цифровото евро, в която следва да се обърне особено внимание на аспектите, свързани със защитата на данните и борбата с изпирането на пари/финансирането на тероризма, както и да се разгледат и други правни въпроси. Сегашната правна уредба относно електронните плащания⁸ не изглежда подходяща за инструмент като цифровото евро, чиито характеристики се различават от тези на други средства за електронни плащания, които се предлагат понастоящем, по отношение на целите на политиката и необходимото равнище на доверие, за да се удовлетворят очакванията на обществеността. ЕКЗД препоръчва тази специфична правна рамка да бъде част от „базовия сценарий“, обмислян от институциите на ЕС.

ЕКЗД приветства намерението на Комисията да предложи такава правна уредба през 2023 г. Той е готов да предостави съответните насоки на Комисията и впоследствие на съзакондателите, за да се осигури постигането на подходящ баланс между защитата на данните и други цели, например борбата с изпирането на пари/финансирането на тероризма, като се вземат предвид всички цели, свързани с въвеждането на цифровото евро. Тези насоки биха могли да се основават на настоящото изявление, неформални срещи, когато е необходимо, и съвместно становище на ЕКЗД/ЕНОЗД относно проекта на законодателен инструмент на Комисията.

Що се отнася до надлежната предварителна оценка на рисковете за правата и свободите на субектите на данните, ЕКЗД припомня необходимостта от оценка на въздействието върху защитата на данните в съответствие с действащите разпоредби за защита на данните. ЕКЗД препоръчва също така оценките на риска за неприкосновеността на личния живот и за борбата с изпирането на пари/финансирането на тероризма да се извършат заедно с цел всеобхватно оценяване и свеждане до минимум и на двата риска, които са свързани помежду си, преди да се предложат конкретни варианти на проектиране.

Насърчаване на обществения демократичен дебат

И накрая, ЕКЗД призовава ЕЦБ и Комисията да засилят обществения дебат относно защитата на личните данни при цифрови плащания. ЕКЗД е на мнение, че ЕЦБ и Комисията биха могли да се възползват от допълнителния външен принос на гражданското общество и академичните среди за това как на практика проектът за цифрово евро може да отговори на най-високите стандарти за неприкосновеност на личния живот и защита на данните.

ЕКЗД приветства ползотворния диалог, осъществяван досега с оперативния екип на ЕЦБ за цифровото евро, и е подготвен да предоставя допълнителни консултации на ЕЦБ по време на етапа на проучване, като преглежда и задълбочава предвидените варианти на формат, за да даде своя ключов принос за успеха на проект за цифрово евро, който зачита основните права на защита на данните на физическите лица.

⁸ Директива 2009/110/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 г. относно предприемането, упражняването и пруденциалния надзор на дейността на институциите за електронни пари и Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 г. за платежните услуги във вътрешния пазар.

По отношение на използването на прототипи при електронната търговия⁹ ЕКЗД препоръчва да се гарантира, че предложението ще бъде в пълно съответствие с решението по дело Schrems II и други действащи правила за защита на данните.

За Европейския комитет по защита на данните

Председател

(Andrea Jelinek)

⁹ <https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/news/html/ecb.mipnews220916.en.html>